

30TH SYDNEY LATIN SUMMER SCHOOL

15-19 JANUARY 2024
UNIVERSITY OF SYDNEY

Level 4ii

TUTOR:
Paul Roche

VIRGIL, *ECLOGUES*

Dear all,

Virgil's *Eclogues* (or *Bucolica*) are his first published poems. This is a brilliant ten-poem collection of highly sophisticated, elusive and haunting works on exile, loss, love, civil war and death, published in the early 30s (perhaps as early as 39bce). Virgil sets these poems in a heavily idealised countryside and distils in them a number of themes and motifs from Theocritus' *Idylls* as well as a very wide variety of other Greek and Latin literature from Homer down to Virgil's contemporaries. This may seem a very bookish project (and they are very learned poems), but they are also deeply felt, personally human and humane poems. At the same time, Virgil allows contemporary politics and the civil war of the 40s to impact upon and threaten this idealised rural space: in this way he turns these poems 'out' to face contemporary Roman history and larger issues in the wider world. The *Eclogues* were immensely influential on the European tradition of pastoral poetry, and it is often claimed that Virgil 'invented' pastoral as a genre. Certainly, later poets in antiquity and beyond often began their poetic careers with pastoral works under the influence of Virgil's own career (which 'rose' through the genres of pastoral, georgic and, finally, epic poetry), and the rich traditions of Renaissance and English pastoral are directly and self-consciously indebted to Virgil.

We will read one poem a day: the beginning, the end and the middle of the collection (poems 1, 4, 5, 6 and 10). I never get tired of reading these poems: I hope you enjoy them too!

Commentaries:

- Clausen, W. 1994. *A Commentary on Virgil, Eclogues*. Oxford
- Coleman, R. 1977. *Virgil Eclogues*. Cambridge
- Cucciarelli, A. 2023. *A commentary on Virgil's Eclogues*. Oxford
- Williams, R. D. 1979. *Virgil, Eclogues and Georgics*. London

Further Reading:

- Breed, B. 2006. *Pastoral inscriptions: reading and writing Virgil's Eclogues*. London
- Hardie, P. 1998. *Virgil*. Oxford, (pp. 5-27)
- Heyworth, S. 2005. 'Pastoral' in S. J. Harrison (ed.) *A Companion to Latin Literature* (Malden) pp. 148-58.
- Jones, F. 2011. *Virgil's garden: the nature of bucolic space*. London
- Leach, E. W. 1974. *Vergil's Eclogues: landscapes of experience*, Ithaca
- Martindale, C. 2019. 'Green politics: the *Eclogues*', in C. Martindale and F. Mac Góráin (eds) *The Cambridge Companion to Virgil*, 2nd edn. (Cambridge) 173-92.
- Saunders, T. 2008. *Bucolic ecology: Virgil's Eclogues and the environmental literary tradition*. London.

All best wishes,
Paul

paul.roche@sydney.edu.au

ECLOGA I

MELIBOEVVS TITYRVVS

MELIBOEVVS

Tityre, tu patulae recubans sub tegmine fagi
siluestrem tenui Musam meditaris auena.
nos patriae finis et dulcia linquimus arua:
nos patriam fugimus; tu, Tityre, lentus in umbra
5 formosam resonare doces Amaryllida siluas.

TITYRVVS

O Meliboee, deus nobis haec otia fecit:
namque erit ille mihi semper deus, illius aram
saepe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.
ille meas errare boues, ut cernis, et ipsum
10 ludere quae uellem calamo permisit agresti.

MELIBOEVVS

Non equidem inuideo, miror magis: undique totis
usque adeo turbatur agris. En ipse capellas
protinus aeger ago! hanc etiam uix, Tityre, duco:
hic inter densas corylos modo namque gemellos,
15 spem gregis, a! silice in nuda conixa reliquit.
saepe malum hoc nobis, si mens non laeua fuisset,
de caelo tactas memini praedicere quercus.
sed tamen iste deus qui sit, da, Tityre, nobis.

TITYRVVS

Vrbem quam dicunt Romam, Meliboee, putau
20 stultus ego huic nostrae similem, quo saepe solemus
pastores ouium teneros depellere fetus.

PR

2 siluestrem] agrestem *Quint.* 9, 4, 85, *schol. Bern. u. l., Lib. Gloss. SI 244* (cf. *buc.* 6, 8) 12 turbatur **kyzΛ**, *Quint.* 1, 4, 28, *Cons.* 372, 35, *DSeru. ad Aen.* 1, 272, «uera lectio» *iudice Seru.*: turbamur **PRΦγ**, *agnoscit Seru.* 13 protinus **PRω**, *Non.* 377, 27: protenus **bdkrxny**, *Seru., schol. Bern.* (cf. *GLK VII, 100, 5*) 17 post hunc u. saepe sinistra caua dicebat (pr⟨a⟩edixit o?γ¹) ab ilice cornix exhibent **Λγ¹** (cf. *buc.* 9, 15)

sic canibus catulos similes, sic matribus haedos
 noram, sic paruis componere magna solebam.
 uerum haec tantum alias inter caput extulit urbes
 25 quantum lenta solent inter uiburna cupressi.

MELIBOEVUS

Et quae tanta fuit Romam tibi causa uidendi?

TITYRVS

Libertas, quae sera tamen respexit inertem,
 candidior postquam tondenti barba cadebat,
 respexit tamen et longo post tempore uenit,
 30 postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.
 namque (fatebor enim) dum me Galatea tenebat,
 nec spes libertatis erat nec cura peculi.
 quamuis multa meis exiret uictima saeptis,
 pinguis et ingratae premeretur caseus urbi,
 35 non umquam grauis aere domum mihi dextra redibat.

MELIBOEVUS

Mirabar quid maesta deos, Amarylli, uocares,
 cui pendere sua patereris in arbore poma:
 Tityrus hinc aberat. ipsae te, Tityre, pinus,
 ipsi te fontes, ipsa haec arbusta uocabant.

TITYRVS

40 Quid facerem? neque seruitio me exire licebat
 nec tam praesentis alibi cognoscere diuos.
 hic illum uidi iuuenem, Meliboeae, quotannis
 bis senos cui nostra dies altaria fumant.
 hoc mihi responsum primus dedit ille petenti:
 45 ‘pascite ut ante boues, pueri; summittite tauros.’

MELIBOEVUS

Fortunate senex, ergo tua rura manebunt,
 et tibi magna satis, quamuis lapis omnia nudus

PR

37 poma] mala **Rn?oy?** (corr. **R²**) 38 pinus] nobis **P** (corr. **P²**); cf. *u.* 18
 44 hoc Wakefield: hic *codd.*, *Quint.* 9, 3, 51. *Cum prior hic (u. 42) ad alibi (u. 41) respondeat, nihil momenti habet ubi responsum datum sit; hoc uero*
 ΔΕΙΚΤΙΚῶΣ *u.* 45 *praenuntiat (cf. Aen. 6, 672; 7, 102; 9, 635)* 45 pueri et **γ¹**,
Non. 390, 7

limosoque palus obducatur pascua iunco.
 non insueta grauis temptabunt pabula fetas,
 50 nec mala uicini pecoris contagia laedent.
 fortunata senex, hic inter flumina nota
 et fontis sacros frigus captabis opacum;
 hinc tibi quae semper uicino ab limite saepes
 Hyblaeis apibus florem depasta salicti
 55 saepe leui somnum suadebit inire susurro;
 hinc alta sub rupe canet frondator ad auras,
 nec tamen interea raucae, tua cura, palumbes
 nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.

TITYRVS

Ante leues ergo pascentur in aequore cerui
 60 et freta destituent nudos in litore piscis,
 ante pererratis amborum finibus exul
 aut Ararim Parthus bibet aut Germania Tigrim,
 quam nostro illius labantur pectore uultus.

MELIBOEVS

At nos hinc alii sitientis ibimus Afros,

PR

48 limosque **P** (corr. **P**²): limosoue **n** obducet **ε**, *Non.* 360, 35 53 quae semper] *intellige: 'eadem saepes quae fuit semper'* (cf. *u.* 51 flumina nota et *buc.* 6, 15 'inflatum...; ut semper, *Iaccho*'); post semper *dist.* **P**² 54 florem] *rorem schol. Bern. u. l.* 59 pascentur **P** aequore *ps. Probus (cod. Vat. lat. 2930), recc. (cf. Archil. frg. 122, 7 sq. West μηδ' ἐὼν δελφῖσι θῆρες ἄνταμείφωνται νομὸν / ἐνὸλιον; Hdt. 5, 92, 1; Ruf. A. P. 5, 18, 5 sq.; Hor. epod. 16, 84; carm. 1, 2, 11; ars 30; Ou. met. 14, 37; Nemes. 1, 75): aethere codd., Hier. in Hierem. 4, 4 (178), Probus 149, 3, ps. Probus (cett. codd.), Expl., Prisc. 14, 4. Permutant et animalia et homines loca propria: in aequore et in litore (*u.* 60) inter se congruunt, ut Ararim et Tigrim (*u.* 62). Mendum ex *u.* 58 (aeria) ortum esse suspicor 62 ararim **Ρωγ**, Expl.; accusatiuum in '-im' testatur Prisc. 5, 150: ararem **P** 63 labantur **P**²: labatur **ΡΦεγ**, Hier. in Hierem. 4, 4 (178), Expl., schol. Bern.: labetur **Λ**; plur. uultus non tantum os, sed totam faciem dei similem significat: cf. *Aen.* 4, 4 'haerent infixi pectore uultus'*

- 65 pars Scythiam et rapidum cretae uenimus Oaxen
 et penitus toto diuisos orbe Britannos.
 en umquam patrios longo post tempore finis
 pauperis et tuguri congestum caespite culmen
 post aliquot, mea regna uidens, mirabor aristas?
 70 impius haec tam culta noualia miles habebit,
 barbarus has segetes. en quo discordia ciuis
 perduxit miseros? his nos consequimur agros!
 insere nunc, Meliboe, puros, pone ordine uites.
 ite meae, felix quondam pecus, ite capellae.
 75 non ego uos posthac uiridi proiectus in antro
 dumosa pendere procul de rupe uidebo,
 carmina nulla canam; non me pascente, capellae,
 florentem cytium et salices carpetis amaras.

PR

65 «rapidum cretae ... Oaxen: hoc est lutosum, quod rapit cretam» bene
 interpr. Expl.: Cretae ut insulae nomen accipi posse indicat Seru. ad buc. 2, 24
 Oaxen (uel Oaxem) codd., Macrob. 4, 3, 9, Expl.: ad Oxum Ladewig: Araxen
 quidam apud Heyne, cl. Aen. 8, 728, Claud. bell. Gild. 31. Flumen Asiae
 intelligendum, quod fortasse ad exemplum aliorum nominum (Araxes, Oaxos,
 Oxus, lacus Oaxus; cf. Plin. NH 6, 48) formauit Vergilius; uide W.F.J. Knight,
 «CR» 51, 1937, 212 sq. 69 ante hunc u. lacunam statuit Hauet («Rev.
 Philol.» 38, 1914, 32) post aliquot ... aristas bene iungunt Seru. in praef.
 buc., Expl., schol. Bern.; Vergilius poetice nouauit quod erat usitatius, 'post
 aliquot annos' (cf. Sen. Tro. 76, 547 sq. 'post hiemes decem / totidemque
 messes'): post aliquot ... aristas locum, haud tempus, significare opinatus est
 Guellius, cl. buc. 3, 20 'tu post carecta latebas': post aduerbialiter (quasi
 'posthac') accepit La Cerda, ut aliquot aristas ex mirabor pendeat post
 aliquot] a! aliquot Courtney («WJA» N.F. 33, 2009, 81) 71–72 expunxit P²,
 haud inepte 71 en] particula admirationem quaestioni insitam significat; cf.
 Aen. 4, 534 'en, quid ago?'; 6, 346; Sil. 7, 106. Vide F. Hand, Tursellinus,
 Lipsiae 1829–1845, II, 369; ThLL V.2, 543, 74 sqq.; 549, 6 sqq. 72 perduxit
 bdgklvxyzΛγ¹: produxit PRacefhirty, schol. Bern., Lib. Gloss. PR 1943:
 seduxit gloss. codd. rx. Hic 'perducere' ualet 'usque ad extremum finem
 adigere'; 'producere' proprie est 'extendere, longius trahere' his nos PRaby:
 en quis ω, schol. Bern. (en quos dl), scil. ex u. 71 consequimur Rahkn (corr.
 R^x) agris Rary (corr. γ¹) 73 Tityro tribuunt R²oδey 74 felix quondam
 Rabcegilrzdε (cf. Val. Fl. 2, 473): quondam felix Pdfhkvxynoy
 75 protectus P (corr. P^x)

TITYRVS

Hic tamen hanc mecum poteris requiescere noctem
 80 fronde super uiridi: sunt nobis mitia poma,
 castanae molles et pressi copia lactis.
 et iam summa procul uillarum culmina fumant
 maioresque cadunt altis de montibus umbrae.

PR

79 hic] hinc **Pe**² (*corr.* **P**^x) hanc **PRabdrno**, *Arus.* 505, 25: hac **P**^x**ωγ**, *ps.*
Acro ad Hor. carm. 2, 7, 19 poteris **dn**², *Arus.*, *ps.* *Acro* noctem **PRabdry**,
Arus.: nocte **P**^x**ωγ**¹, *ps.* *Acro* 83 de] a **P** (*corr.* **P**²)

ECLOGA IV

Sicelides Musae, paulo maiora canamus:
non omnis arbusta iuuant humilesque myricae;
si canimus siluas, siluae sint consule dignae.

Vltima Cumaei uenit iam carminis aetas,
5 magnus ab integro saeculorum nascitur ordo.
iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna,
iam noua progenies caelo demittitur alto.
tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
desinet ac toto surget gens aurea mundo,
10 casta faue Lucina: tuus iam regnat Apollo.

Teque adeo decus hoc aeuī, te consule, inibit,
Pollio, et incipient magni procedere menses;
te duce, si qua manent sceleris uestigia nostri,
inrita perpetua soluent formidine terras.
15 ille deum uitam accipiet diuisque uidebit
permixtos heroas et ipse uidebitur illis,
pacatumque reget patriis uirtutibus orbem.

Ac tibi prima, puer, nullo munuscula cultu
errantis hederas passim cum baccare tellus
20 mixtaque ridenti colocasia fundet acantho.
ipsae lacte domum referent distenta capellae
ubera, nec magnos metuent armenta leones.
23 [ipsa tibi blandos fundent cunabula flores.]

γR

4 cum(a)ei **Rafgyze**: cymaei γω 7 demittitur γω: dimittitur **Radfghil**:
promittitur *Fulg.* 103, 2 8 nascenti, puero quo *Flintoff* («*CR*» 23, 1973, 10
sq.): n. p., quom *Kraggerud* («*SO*» 64, 1989, 110 sqq.). Quo ualet 'quo
auctore, cuius inceptis'; quom autem prodigiosi pueri uirtutem praeterit
9 desinit **bg** surgit **bfg** 18 ac **Ran** (cf. *Aen.* 1, 174): at γω, *Seru.* nulla
puer primo **Ra**? 20 fundit γ (corr. γ¹), *Macrob.* 6, 6, 18 21 referant γ
(corr. γ¹) 23 u. *seclusi* («*Rh. Mus.*» s.p.), fortasse ab interpolatore antiquo
fictum ad uu. 18–22 imitandos: ante u. 21 *transp.* *Klouček* fundet x, suo
Marte coniecit Campbell, «*CR*» 52, 1938, 54–56, uersum 23 ante 21 collocans,
ut sit 'ipsa tellus flores, quasi cunabula, tibi fundet'

- occidet et serpens, et fallax herba ueneni
 25 occidet; Assyrium uulgo nascetur amomum.
 At simul heroum laudes et facta parentis
 iam legere et quae sit poteris cognoscere uirtus,
 molli paulatim flauescet campus arista
 incultisque rubens pendeat sentibus uua
 30 et durae quercus sudabunt roscida mella.
 pauca tamen suberunt priscae uestigia fraudis,
 quae temptare Thetin ratibus, quae cingere muris
 oppida, quae iubeant telluri infindere sulcos.
 alter erit tum Tiphys et altera quae uehat Argo
 35 delectos heroas; erunt etiam altera bella
 atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.
 hinc, ubi iam firmata uirum te fecerit aetas,
 cedit et ipse mari uector, nec nautica pinus
 mutabit merces; omnis feret omnia tellus.
 40 non rastros patietur humus, non uinea falcem;
 robustus quoque iam tauris iuga soluet arator.
 nec uarios discet mentiri lana colores,
 ipse sed in pratis aries iam suaue rubenti
 murice, iam croceo mutabit uellera luto;
 45 sponte sua sandyx pascentis uestiet agnos.
 ‘Talia saecla’ suis dixerunt ‘currite’ fusis
 concordēs stabili fatorum numine Parcae.
 adgredere o magnos (aderit iam tempus) honores,
 cara deum suboles, magnum Iouis incrementum!
 50 aspice conuexo nutantem pondere mundum,

γR

26 at γω (ad c), *Non.* 331, 34: ac Raynδ (hac f) parentis γω, *Non.*, *Eus.* 184, 20, *Seru.*, *Expl.*: parentum γ¹Ra (cf. heroum) 28 flauescet γ¹ω, *Lact. diu. inst.* 7, 24, *schol. Bern.*: flauescit γRabf 32 thetin Rakxy: t(h)etim γω 33 tellurem infindere sulco Ra, *sed cf. Aen.* 5, 142 ‘infindunt ... sulcos’ 44 mutauit iδ, *Non.* 549, 18 46 talia saecla] *accusatiuo casu accipiendum, cum currite hic ‘percurrite’ («uoluite» DSeru.) ualeat (cf. Aen.* 3, 191; 5, 862; *Symm. orat.* 3, 9; *Lycophr. Alex.* 584 sq.): *male quidam talia saecla uocatiuo casu intellegunt (uide P. Corssen, «PhW» 34, 1914, 160, qui etiam stabili fatorum numine cum currite iungit)*

terrasque tractusque maris caelumque profundum;
aspice uenturo laetantur ut omnia saeclo!

O mihi tum longae maneat pars ultima uitae,
spiritus et quantus sat erit tua dicere facta!

55 non me carminibus uincat nec Thracius Orpheus
nec Linus, huic mater quamuis atque huic pater adsit,
Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.
Pan etiam, Arcadia mecum si iudice certet,
Pan etiam Arcadia dicet se iudice uictum.

60 Incipe, parue puer, risu cognoscere matrem:
matri longa decem tulerunt fastidia menses.

γR 52 *inchoat P*

52 laetantur **Ran** (cf. *buc.* 5, 6 sq. et *Aen.* 6, 855 sq.; 8, 190–192): laetentur **Pωγ**, *schol. Bern.* 53 tam *recc.*, *Seru. codd. PR* longe **Pfγ** 54 quantus ego («CQ» s.p.), *uide D. Kovacs*, «CQ» 61, 2011, 314 sq.: quantum *codd. Hic ποιότης, haud ποσότης, significatur: spiritus et quantus ualet 'et tam ingens ingenium'. Bene explicat Seru.: «utinam possim frui uita longissima et habere tantum spiritum, quantus possit sufficere ad tuae uirtutis commemorationem»* (cf. *Aen.* 10, 772 'oculis spatium emensus quantum satis hastae'; *Liu.* 25, 33, 4 'merces quanta uel pro bello satis esset dabatur') 55 uincat **Pγ¹**, *Apthon.* 66, 29, *Eus.* 186, 15 (ὄν μ' ἐκπλήξειεν; *uide B. Baldwin*, «*AJPh*» 97, 1976, 364), cf. *Sac.* 504, 13 ('non me carminibus superet nec Phoebi cultor'): uincet **P²Rωγ**. Non ... uincat *hic 'uincere non poterit' ualet: «tanta est materia tuae laudis, ut etiam humile ingenium in ea supra omnes possit excellere» Seru.* (cf. *buc.* 2, 26; *georg.* 2, 136 sqq.; *Prop.* 1, 9, 5 sq. 'non me Chaoniae uincant in amore columbae / dicere'; *Ou. met.* 4, 178 sq.) 57 orphi **Racny¹**, *Macro.* 5, 17, 19, *Prisc.* 7, 8 et 14, *sed cf. georg.* 4, 545 et 553; *uariam lectionem metri causa ortam suspicor* (cf. *Aen.* 5, 184) 58 arcadia mecum] arcadiedicacat **P** (*corr. P²*) 59 *om. γ* (*add. γ¹*) arcadiae **Ra** (arcadie **P**, *corr. P²*) dicit **P²εε**, *Macro.* 5, 14, 6, *Eus.* 186, 17 (ἀνθέξετοι): dicit **Rωγ¹** (dicacat **P**), *Rufin.* 51, 21. *Futurum dicit difficilium est et significat nullum dubium esse quin poeta praestantior sit etiamsi Pan ipse certatim canat* (cf. *Hor. carm.* 3, 3, 7 sq. 'si fractus inlabatur orbis, / impavidum ferient ruinae'); *uide A. Ernout-F. Thomas, Syntaxe Latine, Paris 1972², 381* 61 matris **P²γ** tulerunt **P²** (tulerum **P**) **RΦο**, *Don. ad Ter. Eun.* 20, *Probus* 259, 8 (cf. *Aen.* 2, 774): tulerant **de²ghklzΛ**: tulerint **b²k²x²o²**; «*alii abstulerint legunt*» *Seru.*

incipit, parue puer: qui non risere parentes,
nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

PR

62 qui *Quint.* 9, 3, 8–9 («*ex illis enim, qui non risere, hic quem non dignata*»), *def. Politianus* (*Misc.* 1, 89): cui *codd.*, *Eus.*, *Seru.*, *schol. Bern.*: quōi *recc.*, *def. Sabbadini*. *Figura in numero a Quintiliano laudata maxime conuenit huic loco leporis pleno* (cf. e.g. *illa usitata locutio 'ex eo numero, qui'*). *Nullō modo fieri potest ut rhetor ille clarissimus uitiose reminiscatur Vergiliani uersus, cum de ipsa singulari uerborum conformatione scienter et diligenter disceptet parentes* *codd.*, *Quint.*, *Seru.*, *schol. Bern.*: parenti *Schrader, Bonnell ad Quint.* 9, 3, 8. *Parentes accusatiuus est, id quod iam Scaliger ad Catull.* 61, 219, *Lindsay ad Plaut. Capt.* 481 et *Perret probauerunt: nam 'ridere aliquem' significare potest non solum 'deridere', sed etiam 'erga aliquem benigne ridere'* (cf. e.g. *Plaut. Capt.* 481; *Catull.* 53, 1; *Cic. opt. gen.* 11; *Ou. ars* 1, 87; *Petron.* 61, 4; *uide OLD s.u. 'rideo', 5a*), *quasi puer hic ad parentes sibi ioca facientes adrideat* (cf. *Catull.* 61, 216 sqq.) 63 hunc] hos *Schrader* cubili est $\text{P}^2\text{b}\omega\gamma^1$, *Quint.*, *Don. ad Ter. Phorm.* 49, *Seru. ad Aen.* 1, 79: cubile est $\text{P}^2\text{b}\omega\gamma^1$: cubilest **R**: cubili **r**

ECLOGA V

MENALCAS MOPSVS

MENALCAS

Cur non, Mopse, boni quoniam conuenimus ambo,
tu calamos inflare leuis, ego dicere uersus,
hic corylis mixtas inter considimus ulmos?

MOPSVS

Tu maior: tibi me est aequum parere, Menalca,
5 siue sub incertas Zephyris motantibus umbras
siue antro potius succedimus. aspice ut antrum
siluestris raris sparsit labrusca racemis.

MENALCAS

Montibus in nostris solus tibi certat Amyntas.

MOPSVS

Quid, si idem certet Phoebum superare canendo?

MENALCAS

10 Incipe, Mopse, prior, si quos aut Phyllidis ignis
aut Alconis habes laudes aut iurgia Codri.
incipe: pascentis seruabit Tityrus haedos.

MOPSVS

Immo haec, in uiridi nuper quae cortice fagi
carmina descripsi et modulans alterna notauis,
15 experiar: tu deinde iubeto certet Amyntas.

MENALCAS

Lenta salix quantum pallenti cedit oliuae,

PR

3 considimus **cdekΛγ**¹, def. Heinsius (cf. Calp. Sic. 1, 6 'cur non succedimus umbris?'): consedimus **PRΦογ** (cf. u. 1 conuenimus; buc. 3, 55); «consedimus pro considimus» schol. Bern. 8 certat **Rω**, Porph. ad Hor. epod. 11, 18, Seru., Expl.: certet **Peογ**, Arus. 459, 2, Rufin. 56, 10, ps. Acro ad Hor. sat. 2, 5, 19, sed cf. uu. 9 et 15. Si certat legis, sensus est: 'solus Amyntas tam insolens est ut non uereatur tecum certare' 9 phoebum certet **dilz** 15 iubeto **Pωγ** (cf. Aen. 10, 53): iubeto ut **Rabfgxyz**, sed nullus Bucolicorum uersus in hephthemimere eliditur, uide N.-O. Nilsson, «Eranos» 53, 1955, 199 sq.

puniceis humilis quantum saliuunca rosetis,
iudicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.
sed tu desine plura, puer: successimus antro.

MOPSVS

- 20 Exstinctum Nymphae crudeli funere Daphnin
flebant (uos coryli testes et flumina Nymphis),
cum complexa sui corpus miserabile nati
atque deos atque astra uocat crudelia mater.
non ulli pastos illis egere diebus
25 frigida, Daphni, boues ad flumina; nulla nec amnem
libauit quadripes nec graminis attigit herbam.
Daphni, tuum Poenos etiam ingemuisse leones
interitum montesque feros siluasque loquuntur.
Daphnis et Armenias curru subiungere tigris
30 instituit, Daphnis thiasos et ducere Bacchi
et foliis lentas intexere mollibus hastas.
uitis ut arboribus decori est, ut uitibus uuae,
ut gregibus tauri, segetes ut pinguibus aruis,
tu decus omne tuis. postquam te fata tulerunt,
35 ipsa Pales agros atque ipse reliquit Apollo.
grandia saepe quibus mandauimus hordea sulcis,
infelix lolium et steriles nascuntur auenae;
pro molli uiola, pro purpurea narcisso

PR 17–34 Π₁

20 daphnim P, *euan. in Π₁* 25 nec Λ: necque P: neque P²RΦε, *euan. in Π₁*.
'Nec' ante uocalem ponitur etiam in Aen. 2, 430; 5, 669; 9, 152 et 428; 11, 382
et 801; 12, 207 et 352 (cf. 6, 2) 27 gemuisse Ra 28 montesque feros
siluasque Markland ad Stat. silu. 2, 5, 13: m. feri siluaeque P^xRΠ₁ωγ, *Seru.*
(sed ex interpr. accusatiuos uidetur legisse), schol. Bern.: m. ferunt siluaesque
P. Vna cum animalibus et montes et siluae collacrimant (cf. Theocr. 7, 74 sq.;
Bion 1, 31 sq.): loquuntur est impersonaliter dictum, ut in Aen. 1, 731
29 armenia Ra 30 et ducere scripsi, uide «MD» 67, 2011, 209 sqq.: inducere
codd., sed post instituit superuacaneum est inducere, id est 'nouum morem
instituire': indicere Heinsius, cl. Aen. 11, 737. Thiasos ducere proprium est pro
θιάσους ἄγειν (cf. Eur. Bacch. 115; Aen. 6, 517 sq. 'euhantis orgia circum /
ducebat Phrygias') 38 uiola P^xωγ: uiolae P: uiola et Ra purpurea Diom.
453, 36 (cf. Theocr. 1, 33; Meleag. 46, 2 G.-P.): purpureo codd., *DSeru.*, schol.
Bern.

- carduus et spinis surgit paliurus acutis.
 40 spargite humum foliis, inducite fontibus umbras,
 pastores (mandat fieri sibi talia Daphnis),
 et tumulum facite, et tumulo superaddite carmen:
 ‘Daphnis ego in siluis, hinc usque ad sidera notus,
 formosi pecoris custos, formosior ipse.’

MENALCAS

- 45 Tale tuum nobis carmen, diuine poeta,
 quale sopor fessis in gramine, quale per aestum
 dulcis aquae saliente sitim restinguere riuo.
 nec calamis solum aequiperas, sed uoce magistrum:
 fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.
 50 nos tamen haec quocumque modo tibi nostra uicissim
 dicemus Daphninque tuum tollemus ad astra;
 Daphnin ad astra feremus: amaui nos quoque Daphnis.

MOPSVS

- An quicquam nobis tali sit munere maius?
 et puer ipse fuit cantari dignus, et ista
 55 iam pridem Stimichon laudauit carmina nobis.

PR

39 acutus **f**γ (corr. γ¹) 40 umbras] aras **Ra** 45 nobis carmen **er**, *Probus* 233, 32: carmen nobis **PR**ωγ, *cod. Auson., Ruffin. 58, 23, Prisc. 7, 336, sed uide Lachmann ad Prop. 1, 6, 25* («male uulgo carmen nobis, quasi in nobis et fessis sit expressa anthitesis»). Bene tuum et nobis adiacent, quod habet colorem uiuidae et antiquae locutionis: uide *Hofmann 121, et cf. buc. 1, 7 ‘ille mihi’; 72 ‘his nos’; 75 ‘ego uos’; 2, 28 ‘mecum tibi’; 3, 17 ‘ego te’* 46 fessis] lassis **Rano** 49 ab illo] apollo **Ra** 51 ante u. 50 collocant **P**γ (ord. rest. **P**²) daphnimque **P** 52 daphnim **P** 53 quicquid γ (corr. γ¹) munera **Pci**γ (corr. γ¹) 54 ipse] an ille? *Alludit enim Mopsus (et is quidem puer) ad puerum illum diuinum, id est Daphnin (cf. buc. 8, 49 ‘puer improbus ille’; 10, 61 ‘deus ille’). Confunditur saepe in libris ‘ipse’ cum ‘ille’ (uide e.g. Aen. 7, 110; 10, 770)* 55 stimichon **P**²**R**ωγ, *Seru., DSeru., schol. Bern. (stimicho): timichon P: istimichon b: stimicon cer, Seruii cod. R, Expl. I (stimocon cod. L, stonicon cod. P), Expl. II; cf. Calp. Sic. 6, 83; 7, 9 et 13: Simichon Maas, «RhM» 78, 1929, 218 sq., cl. DSeru. («nonnulli Stimichonem patrem Theocriti dicunt») et schol. Theocr. prol. (Θεόκριτος ὁ τῶν βουκολικῶν ποιητῆς Συρακούσιος ἦν τὸ γένος, πατὴρ Σιμίχου), fortasse recte, sed de nominibus bucolicis saepe ambigitur*

MENALCAS

- Candidus insuetum miratur limen Olympi
 sub pedibusque uidet nubes et sidera Daphnis.
 ergo alacris siluas et cetera rura uoluptas
 Panaque pastoresque tenet Dryadasque puellas.
 60 nec lupus insidias pecori, nec retia ceruis
 ulla dolum meditantur: amat bonus otia Daphnis.
 ipsi laetitia uoces ad sidera iactant
 intonsi montes; ipsae iam carmina rupes,
 ipsa sonant arbusta: ‘deus, deus ille, Menalca!’
 65 sis bonus o felixque tuis! en quattuor aras:
 ecce duas tibi, Daphni, duas, altaria, Phoebo.
 pocula bina nouo spumantia lacte quotannis
 craterasque duo statuam tibi pinguis oliui,
 et multo in primis hilarans conuiuia Baccho
 70 (ante focum, si frigus erit; si messis, in umbra)
 uina nouum fundam calathis Ariusia nectar.
 cantabunt mihi Damoetas et Lyctius Aegon;
 saltantis Satyros imitabitur Alphesiboeus.
 haec tibi semper erunt, et cum sollemnia uota
 75 reddemus Nymphis, et cum lustrabimus agros.
 dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,
 dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadae,
 semper honos nomenque tuum laudesque manebunt.

PR

56 lumen *Seru. ad buc. 7, 5* 59 dryadesque **Rar?zo** 61 dolum] modum
R (*corr. R¹*) 64 ipsa arbusta sonant *recc., DSeru.* 65–75 *Mopso tribuit P¹*
(corr. P²) 66 duas²] dus **P** (*corr. P²*): dua **γ¹**: duo **defghilrx** altaria] alteri
ay (*corr. γ¹*). Altaria *illam ararum partem designant ubi superis sacrificabatur*
(uide Seruīi explicationem et ThLL I, 1725, 61); ideoque uerbo aras (u. 65)
apponitur altaria, ut duae arae deo superno, id est Apollini, dicari indicentur
(cf. Aen. 9, 85 sq. ‘pineae silua ... lucus’ et quae Conte adnotauit ad loc.)
 68 duos **a²fghixΛ**, *schol. Bern., Lib. Gloss. CR 38: duas del, sed cf. Aen. 11,*
285 (‘duo ... uiros’); -o ante st- producitur, uide O. Skutsch, The Annals of Q.
Ennius, Oxford 1985, 57 72 lycius **fikze**, *sed bene Aen. 3, 401 (‘Lyctius*
Idomeneus’) comparat Seru. 77 pascentur **ny**

ut Baccho Cererique, tibi sic uota quotannis
80 agricolae facient: damnabis tu quoque uotis.

MOPSVS

Quae tibi, quae tali reddam pro carmine dona?
nam neque me tantum uenientis sibilus Austri
nec percussa iuuant fluctu tam litora, nec quae
saxosas inter decurrunt flumina uallis.

MENALCAS

85 Hac te nos fragili donabimus ante cicuta;
haec nos ‘formosum Corydon ardebat Alexin’,
haec eadem docuit ‘cuium pecus? an Meliboei?’

MOPSVS

At tu sume pedum, quod, me cum saepe rogaret,
non tulit Antigenes (et erat tum dignus amari),
90 formosum paribus nodis atque aere, Menalca.

PR 86 *inchoat* V

80 uoti **Ra?**, *def. Heinsius; sed melior est numerus pluralis (ut in u. 79 uota) et casus ablatiuus, cum ‘damnare’ quasi ‘obligare’ hic ualeat (cf. Germ. Arat. 348 ‘uotis damnatus’)* 85 donauimus **R^xabefglnδ**, *sed ante ad tempum futurum alludit («bene anticipat et offert munus, quod ille se facturum esse promiserat» Seru.) ante] ecce Schrader* 86 alexim **RV** 89 tum] nunc **P**: tunc **P²b**

ECLOGA VI

- Prima Syracosio dignata est ludere uersu
 nostra nec erubuit siluas habitare Thalea.
 cum canerem reges et proelia, Cynthus aurem
 uellit et admonuit: ‘pastorem, Tityre, pinguis
 5 pascere oportet ouis, deductum dicere carmen.’
 nunc ego (namque super tibi erunt qui dicere laudes,
 Vare, tuas cupiant et tristia condere bella)
 agrestem tenui meditabor harundine Musam:
 non iniussa cano. si quis tamen haec quoque, si quis
 10 captus amore leget, te nostrae, Vare, myricae,
 te nemus omne canet; nec Phoebō gratior ulla est
 quam sibi quae Vari praescipsit pagina nomen.
 Pergite, Pierides. Chromis et Mnasyllōs in antro
 Silenum pueri somno uidere iacentem,
 15 inflatum hesternō uenas, ut semper, Iaccho;
 sēta procul, tantum capiti delapsa, iacebant
 et grauis attrita pendebat cantharus ansa.
 adgressi (nam saepe senex spe carminis ambo
 luserat) iniciunt ipsis ex uincola sertis.
 20 addit se sociam timidisque superuenit Aegle,

PRV 20 desinit V

1 syracosio ω (praeter ab) γ; «Syracosio autem graece ait: nam latine ‘Syracusanus’ dicimus» Seru. 2 nec RVafg, imitatus est Stat. silu. 3, 3, 58 (‘nec erubuit famulantis fistula Phoebi’): neque Pωγ, schol. Bern. Fortasse nec propter euphoniā scripsit; uide quae adnotauī ad buc. 5, 25 siluis Ra thalea PRVa, schol. Ver.: thalia ωγ; «Thalia ... graece ait: nam latine Thalea debuit dicere, sicut Κυθήρεια Cytherea; sed propter euphoniā contempsit ius regulae et ideo in graecitate permansit» Seru. 5 diductum P (sed uide Macrob. 6, 4, 12, Seruii adnotationem et schol. Ver.) 10 legat dlz, Prisc. 18, 87 nostrae te n 11 ulla est PR: ullast V 12 perscripsit bfgγ 13 mnasyllōs P: mnasyllus Ray (mnass- γ): manasylos V: mnasylos P*V2: mnasyllus γ¹; hoc Graecum nomen syllaba -os terminari testatur Probus 226, 15 16 procul] haud ‘longe posita’ sed ‘a capite disiuncta’ hic ualet; «nam intulit tantum capiti delapsa, ut ostenderet non longius prouolutam coronam» Seru. iacebat Pb 18 ambos erē; «ambo pro ambos» schol. Bern.

- Aegle Naiadum pulcherrima, iamque uidenti
 sanguineis frontem moris et tempora pingit.
 ille dolum ridens ‘quo uincola nectitis?’ inquit;
 ‘soluite me, pueri; satis est potuisse uideri.
 25 carmina quae uultis cognoscite; carmina uobis,
 huic aliud mercedis erit.’ simul incipit ipse.
 tum uero in numerum Faunosque ferasque uideres
 ludere, tum rigidas motare cacumina quercus;
 nec tantum Phoebo gaudet Parnasia rupes,
 30 nec tantum Rhodope mirantur et Ismarus Orphea.
- Namque canebat uti magnum per inane coacta
 semina terrarumque animaeque marisque fuissent
 et liquidi simul ignis; ut his ex omnia primis,
 omnia et ipse tener mundi concreuerit orbis;
 35 tum durare solum et discludere Nerea ponto
 coeperit et rerum paulatim sumere formas;
 iamque nouum terrae stupeant lucescere solem
 altius atque cadant summotis nubibus imbres,

PR

21 namque **P** (corr. **P^x**) 23 inridens **P²**; «ridens ‘inridens’» *DSeru.*
 24 *sensum bene explicat Seru.*: «‘soluite me; sufficit enim, quod talis uobis
 uisus sum, ut etiam ligari possim’» 27 uideris **Pcr** 30 mirantur **Radeinδ**,
Rufin. 48, 5, def. *Heinsius*: miratur **Pωγ**. Schema quod dicitur *Alcmanicum*
 (cf. *Hom. Il.* 5, 774; 20, 138; *Od.* 10, 513; 14, 216; uide *R. Sabbadini*, «*Studi*
Virgiliani», *Mantova* 1930, 164 sq.) poeta secutus est in hoc uersu, qui uidetur
 graecissare 33 ex omnia **P** (suo *Marte coniecit Peerlkamp*), schol. *Bern. u. l.*:
 exordia **Rωγ**, *Macrob.* 6, 2, 22, *DSeru.*, schol. *Bern.* Etiam si exordia uerbum
 est a *Lucretio saepe usurpatum, nihilominus omnia ex illius carmine uidetur*
prorsus pendere (cf. *Lucr.* 1, 61 ‘ex illis sunt omnia primis’): hanc enim
 imitationem confirmant et uerborum ordo (cf. *Lucr.* 2, 731 sq.) et ipsa
 syntactica epanalexis (cf. *Lucr.* 2, 159 sq.; 2, 955 sq.; 3, 11 sq.; 5, 298 sq.; 5, 950
 sq.; 5, 1189 sq.; 6, 528 sq. ‘omnia ... omnia’) 34 omnia **P** (corr. **P^x**): omnis
probb. Kirsch, Sabbadini 38 altius] cum superioribus iungendum (cf. *Lucr.*
 5, 432 sq. ‘solis rota ... altiuolans’; 5, 446 ‘a terris altum discernere caelum’):
 cum inferioribus iungit *Seru.* («quemadmodum cadant imbres nubibus in
 altum leuatis»); sed nusquam atque postponitur in *Vergilio*. Adde huc quod
 etiam in *uu.* 35 sq. ultra hexametri mensuram extenditur enuntiatum utque
Raf nubibus] signibus (scil. ex ignibus) **Ra**

- incipiant siluae cum primum surgere cumque
 40 rara per ignaros errent animalia montis.
 Hinc lapides Pyrrhae iactos, Saturnia regna,
 Caucasiasque refert uolucris furtumque Promethei.
 his adiungit, Hylan nautae quo fonte relictum
 clamassent, ut litus ‘Hyla, Hyla’ omne sonaret;
 45 et fortunatam, si numquam armenta fuissent,
 Pasiphaen niuei solatur amore iuueni.
 a, uirgo infelix, quae te dementia cepit?
 Proetides implerunt falsis mugitibus agros,
 at non tam turpis pecudum tamen ulla secuta est
 50 concubitus, quamuis collo timuisset aratrum
 et saepe in leui quaesisset cornua fronte.
 a, uirgo infelix, tu nunc in montibus erras:
 ille latus niueum molli fultus hyacintho
 ilice sub nigra pallentis ruminat herbas
 55 aut aliquam in magno sequitur grege. ‘claudite, Nymphae,
 Dictaeae Nymphae, nemorum iam claudite saltus,
 si qua forte ferant oculis sese obuia nostris
 errabunda bouis uestigia; forsitan illum
 aut herba captum uiridi aut armenta secutum
 60 perducant aliquae stabula ad Gortynia uaccae.’
 Tum canit Hesperidum miratam mala puellam;
 tum Phaethontiadus musco circumdat amarae
 corticis atque solo proceras erigit alnos.

PR 48 *inchoat* M

40 ignaros **Ra**: ignotos **Ρωγ** 41 hic **Ργ** (*corr.* γ¹) 42 caucaseasque
 defghklxyze 43 hylan *dist.* P² 49 secuta est **Rωγ**, *Macrob.* 4, 6, 3: secuta
 MPxz. *Vide Wagner, Quaest. Virg. XV, 1* 50 timuissent **Ra**
 51 qu(a)esissent P₁, *schol. Bern.* 60 cortynia **MR** 61–63 *post u. 73*
collocandos censuit Courtney («QUCC», n.s. 34, 1990, 111), sed traditus ordo
efficit ut Sileni cantus a breuiore fabula ad longiorem procedat, quasi pondere
rerum crescente. Si ordinem mutas, Galli magnificatio minus ponderis habet
 61 tunc **cinoδγ** 62 tunc *Seru. ad buc. 9, 19 (sed tum hic)* amaro **Ra**, *sed*
amarae corticis testantur Quint. 1, 5, 35, Gramm., Lib. Gloss. CO 2320

tum canit, errantem Permessi ad flumina Gallum
 65 Aonas in montis ut duxerit una sororum,
 utque uiro Phoebi chorus adsurrexerit omnis;
 ut Linus haec illi diuino carmine pastor
 floribus atque apio crinis ornatus amaro
 dixerit: ‘hos tibi dant calamos, en accipe, Musae,
 70 Ascraeo quos ante seni, quibus ille solebat
 cantando rigidas deducere montibus ornos.
 his tibi Grynei nemoris dicatur origo,
 ne quis sit lucus quo se plus iactet Apollo.’

Quid loquar aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est
 75 candida succinctam latrantibus inguina monstis
 Dulichias uexasse rates et gurgite in alto
 a! timidos nautas canibus lacerasse marinis;
 aut ut mutatos Terei narrauerit artus,
 quas illi Philomela dapes, quae dona pararit,
 80 quo cursu deserta petiuerit et quibus ante
 infelix sua tecta super uolitauerit alis?

Omnia, quae Phoebō quondam meditante beatus
 audiit Eurotas iussitque ediscere laurus,
 ille canit, pulsae referunt ad sidera ualles;

MPR

64–73 *post u. 81 collocandos censuit Scaliger teste Heyne, sed non est molesta haec Hesiodica fabula de Gallo inter Scyllam et Hesperidas posita; praeterea interrogatio rhetorica quid loquar (u. 74) indicium facit Sileni carmen iam inclinari ad conclusionem* 65 dixerit **MRa**: duerit **P** (*corr.* **P**²) 66 atque **e**, *Arus.* 454, 28 73 nec **P**²**Rad** quis] qui **MP**²**Rdhkzφ**₁ 74 loquaor **P** (*corr.* **P**^x); «alii loquor, alii loquar» *Lib. Gloss. SC 159* aut] ut **Ra**? *def. Heyne aliique, sed est probanda uariatio* quid loquar aut Scyllam ... aut ut ... narrauerit artus (*u. 78*): *nam* quam fama secuta est *idem ualet ac ‘de qua Silenus famae adsciens narrat’.* *In errorem uersatur Seruius, qui aut post Nisi subaudiendum putat, ita ut Scylla Nisi a Scylla Phorci discernatur* secuta est **M**?**PR**²**ω**: secutast **R** 78 ut *om.* **Mef** (*add.* **M**¹): in **I**: cum *Non.* 527, 17 narrauerat **Ra**? actus **Ra** 79 pararet **Pdfiglφ**₁ (*corr.* **P**^x) 80 ante *codd., id est ‘ante ultimum discessum’ et est commouendis animis apta notatio:* alte *Ribbeck* 81 infelix *dist.* **M**² supra **Ra** 83 discere **P** laurus **M** (*cf. buc. 8, 13 et 82*): lauros **PRωy**

85 cogere donec ouis stabulis numerumque referri
iussit et inuito processit Vesper Olympo.

MPR 86 desinit R (*subditur a*)

85 referri M^xP^xcfikxyφ₁γ (*cf. Aen. 5, 772 sq.; 7, 468 sq. 'iubet arma parari, / tutari Italiam, detrudere finibus hostem' 11, 83 sq.*): referre **MPRω, Non. 381, 20, DSeru.** («referre recensere», *cf. georg. 4, 436*)

ECLOGA X

- Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem:
 pauca meo Gallo, sed quae legat ipsa Lycoris,
 carmina sunt dicenda : neget quis carmina Gallo?
 sic tibi, cum fluctus subterlabere Sicanos,
- 5 Doris amara suam non intermisceat undam :
 incipe; sollicitos Galli dicamus amores,
 dum tenera attendent simae uirgulta capellae.
 non canimus surdis: respondent omnia siluae.
- Quae nemora aut qui uos saltus habuere, puellae
- 10 Naides, indigno cum Gallus amore peribat?
 nam neque Parnasi uobis iuga, nam neque Pindi
 ulla moram fecere, neque Aonie Aganippe.
 illum etiam lauri, etiam fleuere myricae,
 pinifer illum etiam sola sub rupe iacentem
- 15 Maenalus et gelidi fleuerunt saxa Lycae.
 stant et oues circum; nostri nec paenitet illas,
 nec te paeniteat pecoris, diuine poeta:
 et formosus ouis ad flumina paut Adonis.

MPa 10 *inchoat R*

1 laborum **P** (corr. **P**²), sed cf. *buc.* 8, 60 5 suas ... undas *Sen. nat. quaest.* 3, 6, 26 7 tenerae **a** (corr. **a**²) 10 peribat **M^APRart^Λγ**: periret **M^Φε^νγ¹**
 12 aonie **ω**, *Seru.* (cf. *Catull.* 61, 28): aoiniae **Rab**: aoniae **MPdeir**, *schol. Med., Gramm.* aganipse **M**: acanippe **P** (corr. **M^AP^x**): aganippae **fiε**, *Gramm.* (*praeter Probum* 258, 10); «Aonie Aganippe nominatiui sunt singulares» *Seru.*
 13 etiam²] illum **Raγ** (corr. **a²γ¹**): illum etiam **Λ**, sed hiatus seruandus (cf. *buc.* 3, 6 et 63; 7, 53; 8, 41) 16–18 post u. 8 transp. Scaliger, damnauit F. Hitzig («*RhM*» 14, 1859, 482 sqq.): solum u. 17 secl. Ribbeck, sed cf. *Theocr.* 1, 74 (πολλάί οἱ πᾶρ ποσσὶ βόες ~ u. 16 stant et oues circum); 109 (ὠροῖος χῶδωνις, ἔπει καὶ μῆλα νομεύει ~ u. 18). *Nec in suspicionem uersus 17 cadit, quamuis ex Vergilianis aliis (buc. 2, 34 'nec te paeniteat' et 5, 45 'diuine poeta') confectus uideri possit: nam exhortatio ad pastoralia extremum est munus a Vergilio elegiaco amico oblatum, ex qua totus sensus carminis pendet (uide G.B. Conte, Il genere e i suoi confini, Torino 1984², 13–53 = The Rhetoric of Imitation, Ithaca-London 1986, 100–129) 16 nec] non ps. Acro ad Hor. *carm.* 3, 11, 15*

- uenit et upilio, tardi uenere subulci,
 20 uuidus hiberna uenit de glande Menalcas.
 omnes ‘unde amor iste’ rogant ‘tibi?’ uenit Apollo:
 ‘Galle, quid insanis?’ inquit. ‘tua cura Lycoris
 perque niues alium perque horrida castra secuta est.’
 uenit et agresti capitis Siluanus honore,
 25 florentis ferulas et grandia lilia quassans.
 Pan deus Arcadiae uenit, quem uidimus ipsi
 sanguineis ebuli bacis minioque rubentem.
 ‘ecquis erit modus?’ inquit. ‘Amor non talia curat,
 nec lacrimis crudelis Amor nec gramina riuis
 30 nec cytiso saturantur apes nec fronde capellae.’
 Tristis at ille ‘tamen cantabitis, Arcades,’ inquit
 ‘montibus haec uestris; soli cantare periti
 Arcades. o mihi tum quam molliter ossa quiescant,
 uestra meos olim si fistula dicat amores!
 35 atque utinam ex uobis unus uestrique fuissem
 aut custos gregis aut maturaе uinitor uuae!
 certe siue mihi Phyllis siue esset Amyntas
 seu quicumque furor — quid tum, si fuscus Amyntas?
 et nigrae uiolae sunt et uaccinia nigra —
 40 mecum inter salices lenta sub uite iaceret;
 serta mihi Phyllis legeret, cantaret Amyntas.
 hic gelidi fontes, hic mollia prata, Lycori,

MPR

19 et] en t?γ (corr. γ¹) upilio MRabtvγ (ypilio n), *Apul. flor.* 3, 9
 (‘*Vergilianus upilio uel busequa*’), *Ter. Maur.* 1191, *Seru.*: utfilio P: opilio
 P*ωγ¹ (oppilio ksxyδ), *Expl., schol. Bern., Lib. Gloss. OP* 124. *Vide ThlL X,*
707, 25 sq. tardi] tarde Pef subulci *codd., Ter. Maur., Seru., Expl.*: bubulci
Egnatius (Venetiis 1507), Pierius cl. Theocr. 1, 80 ἦρθον τοὶ βοῦται, τοὶ
 ποιμένες, ῥπόλοι ἦρθον (cf. *etiam Apul.*) 20 huuidus P: umidus Ra
 23 castra] saxa P (corr. P²) secuta est M²R²P: secutast MRa 28 ecquis
 MPd, *schol. Bern.*: et quis P*Rωγ non] nec Rad?, *schol. Bern. ad u.* 60
 29 ripis M (corr. M^A) 31 ille *dist. M*P²*, «*melius*» *iudice Seru.* tamen
superioribus iungunt «alii» ap. Seru. 32 nostris Pb 33 tum] tam P (corr.
 P²) quiescent t², *cod. Auson.* (quiescint f) 38 om. ai, *post u.* 67 *iterauit P*
 40 sub uite] «*alii sub rupe*» *Expl. (cf. u.* 14) iaceres MPγ (corr. P²γ¹)
 42 lycoris MP² (corr. M^x)

- hic nemus; hic ipso tecum consumerer aeuo.
 nunc insanus amor duri me Martis in armis
 45 tela inter media atque aduersos detinet hostis.
 tu procul a patria (nec sit mihi credere tantum)
 Alpinas, a! dura niues et frigora Rheni
 me sine sola uides. a, te ne frigora laedant!
 a, tibi ne teneras glacies secet aspera plantas!
 50 Ibo et Chalcidico quae sunt mihi condita uersu
 carmina pastoris Siculi modulabor auena.
 certum est in siluis inter spelaea ferarum
 malle pati tenerisque meos incidere amores
 arboribus: crescent illae, crescetis, amores.
 55 interea mixtis lustrabo Maenala Nymphis
 aut acris uenabor apros. non me ulla uetabunt
 frigora Parthenios canibus circumdare saltus.
 iam mihi per rupes uideor lucosque sonantis
 ire, libet Partho torquere Cydonia cornu

MPR

44 diri **rt**² (*sed cf. Aen. 12, 73 et 410*) me] te *Heumann. At bene adnotauit Wagner: «te si pro me legas, omnem tollas concinnitatem»;* nam nunc uim aduersatiuam habet (*cf. v̄v̄ δέ*) et opponit insaniam belli (insanus amor duri ... Martis) quietae pastorum uitae, quam uiuere Gallus quoque promptus esse tandem uidetur (*u. 50 ibo eqs.*). Adde quod oppositio in sequentibus tu procul (*u. 46*) hic me requirit in armis] inermis **P** (*corr. P²*) **45** tela] illa **P** (*corr. P²*) **46** post hunc *u. lacunam unius uersus statuit Ribbeck, sed nec sit mihi credere tantum interiectio est per parenthesin facta (ut bene explicat Seru., qui tamen tantum cum procul prae coniungit); cf. buc. 9, 6 ‘quod nec uertat bene’; Aen. 3, 484; 7, 581; 9, 813; 10, 608; 11, 684 sit] sic M γ (*corr. M² γ ¹*) **51** medullabor γ : meditabor *GLK IV, 552, 23 (cf. buc. 1, 2)* **54** illae et **a**² crescentis **Ra**: crescentes γ (*corr. γ ¹*) **55** mixtis] siluis **b** (*cf. u. 52*): mixtus **a²ceg²xn δ η** nymphis **Pwa² γ** , *Seru., DSeru., «alii uerius» ap. schol. Bern. ad u. 62*: limphis **M**, *schol. Bern.*: siluis **Ra**. *Confunduntur saepe in libris uoces lymphae et nymphae (uide Lucr. 6, 1174; Hor. epod. 16, 48; carm. 3, 13, 16; ps. Verg. Dirae 67; Aetna 112; Prop. 3, 16, 4). Nymphis hic aptius mihi uidetur, cum Gallus quasi Phaedra illa Euripidea (Hipp. 215 sqq.) per montes ac siluas Dianam eiusque socias gestiat ad uenandum sectari; etenim hae sunt arborum nymphae Hamadryades infra memoratae (u. 62), ut iam uidit Seru. ad u. 62* **56** acris] agris **M** (*corr. M^A*) **59** cydonia (cid-) **cdefr**: rhodonea **M**: cydonea (cid-) **M²P²R ω***

- 60 spicula — tamquam haec sit nostri medicina furoris,
aut deus ille malis hominum mitescere discat.
iam neque Hamadryades rursus nec carmina nobis
ipsa placent; ipsae rursus concedite siluae.
non illum nostri possunt mutare labores,
65 nec si frigoribus mediis Hebrumque bibamus
Sithoniasque niues hiemis subeamus aquosae;
nec si, cum moriens alta liber aret in ulmo,
Aethiopum uersemus ouis sub sidere Cancri.
omnia uincit Amor: et nos cedamus Amori.’
- 70 Haec sat erit, diuae, uestrum cecinisse poetam,
dum sedet et gracili fiscellam textit hibisco,
Pierides: uos haec facietis maxima Gallo,
Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas
quantum uere nouo uiridis se subicit alnus.
75 surgamus: solet esse grauis cantantibus umbra,
iuniperi grauis umbra; nocent et frugibus umbrae.
ite domum saturae, uenit Hesperus, ite capellae.

MPR

60 sint **M** 62 nam **b** neque] nec **Rab** (*corr. a*²) rursus] drusum **M** (*corr. M^A*) nec] neque **P** 63 rursus (*ex rursusm*) **M^s** 67 aret] haeret *Isid.* 6, 13, 3 69 uincit **P²ωγ**, *CIL IV 3681, Macrob.* 5, 14, 5 et 16, 7, *DSeru., Seru. ad buc.* 2, 31, *ad Aen.* 3, 454 et 4, 697, *Gramm.*: uincet **M**: uinct **P**: uicit **Ra** (*cf. georg.* 1, 145) 73 hora **P** (*corr. P²*)